

МАТИЦА СРПСКА
ОДЕЉЕЊЕ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК

ЗБОРНИК МАТИЦЕ СРПСКЕ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК
Покренут 1953.

MATICA SERBICA
DEPARTMENT OF LITERATURE AND LANGUAGE

MATICA SRPSKA JOURNAL OF LITERATURE AND LANGUAGE
Established in 1953

Главни уредници

Академик МЛАДЕН ЛЕСКОВАЦ (1953–1978)

Др ДРАГИША ЖИВКОВИЋ (1979–1994)

Др ТОМИСЛАВ БЕКИЋ (1995–1999)

Академик ЈОВАН ДЕЛИЋ (2000–)

ISSN 0543-1220 | UDC 82(05)

ЗБОРНИК МАТИЦЕ СРПСКЕ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК

Уређивачки одбор

Академик ЈОВАН ДЕЛИЋ, др ИСИДОРА БЈЕЛАКОВИЋ,
др САЊА БОШКОВИЋ ДАНОЈЛИЋ, др СЛОБОДАН ВЛАДУШИЋ,
др ПЕР ЈАКОБСЕН, др МАРИЈА КЛЕУТ, др ПЕРСИДА ЛАЗАРЕВИЋ ДИ ЂАКОМО,
др ЖАНА ЛЕВШИНА, др ГОРАН МАКСИМОВИЋ, др ДЕЈВИД НОРИС,
др ПРЕДРАГ ПЕТРОВИЋ, др ГОРАНА РАИЧЕВИЋ, др СВЕТЛАНА ТОМИН,
др РОБЕРТ ХОДЕЛ, др АЛЕКСАНДРА ЦОЛИЋ ЈОВАНОВИЋ, секретар,
др ВИДА ЦОНСОН ТАРАНОВСКИ, др САША ШМУЉА

Главни и одговорни уредник

Академик ЈОВАН ДЕЛИЋ

КЊИГА СЕДАМДЕСЕТ ДРУГА (2024), СВЕСКА 3

МАТИЦА СРПСКА

САДРЖАЈ

Поводи

Два века Летописа Матице српске

Др Маја Медан Орсић, др Јелена Марићевић Балаћ, <i>Полонофилство у Летопису Матице српске (1824–1941)</i>	707
Др Милица Ђуковић, <i>Оцена и приказ рубрике Оцене и прикази или књижевна критика у Летопису Матице српске (1912–1914)</i> . .	727

Сјудује и чланци

Др Ивана Безрукова, <i>Лица нечистије силе у светилу чуда Светиої Бенедикта Нурсијскої</i>	743
Др Александра Цолић Јовановић, <i>Ка функционалности лском одређењу језика Сказанија о Индијском царству</i>	765
Др Ане Ферри, <i>Тјови књижевних утицаја у љубавном канцонијеру Лудовика Пасквалића</i>	783
Мср Милица Миланков, <i>Прилої ироучавању Песни историческе Захарије Орфелина</i>	799
Др Душан Иванић, <i>Јован Субојић и српска иријовијейка</i>	815
Мср Марија Симоновић, <i>Три сјејена уиојје у Русоовој Јулији или Новој Елоизи</i>	825
Др Ненад Николић, <i>Ко је био Ђура Јакшић?</i>	849
Др Горан Максимовић, <i>Листи Слава као ирви књижевни часопис на јују Србије на крају 19. вијека</i>	865
Др Зорица Хаџић Радовић, <i>Одбрана краљице Драје: Бојдан Појовић и Милан Јовановић Сјојимировић</i>	887
Др Биљана Дојчиновић, <i>Глас мушкої иесничкої субјекта у рукописној збирци Из новог света Јелене Ј. Димитријевић</i>	905
Др Радмило Маројевић, <i>Њејошев десетерац</i>	923
Мср Милица Мојсиловић, <i>Двојнице у роману Чедомир Илић Милутина Ускоковића</i>	941

Мср Невена Лукинић Јањуш, <i>Ауспроујарска на њујојисној маји свејских њујника Иве Андрића и Милоша Црњанској</i>	961
Др Слободан Владушић, <i>Пекић и Црњански – једно (не)осијварено џријајтељсјво</i>	981
Мср Милош Михаиловић, <i>Царијрад у Златном руну Борислава Пе- кића</i>	995
Никола Миљковић: <i>Пекић и Зоберн: два лијерарна чијања Новог завета</i>	1015
Мср Наташа Ивковић, <i>Физичка каракјеризација љавне јунакиње у џријовеци Ибикина кућа Александра Тишме</i>	1027
Др Ненад Крцић, <i>Фразеолоџија у роману Кад су цветале тикве Драјо- слава Михаиловића</i>	1061
Мср Борјан Митровић, <i>Сјварносј – фикција – истјина</i> (Грци у исто- ријским романима Добрила Ненадића)	1087
Др Александра Лазић Гавриловић, <i>Посјмодерни књижевни џосјуј- ци у романима Зенонов пут Корнелија Кваса и Невидљиви гра- дови и Ако једне зимске ноћи неки путник Ијшала Калвина</i> . . .	1105
<i>Прилози и џраћа</i>	
Др Томислав Јовановић, <i>Проскинијарион џоја Томе из 1642/43. џодине</i>	1119
<i>Прикази</i>	
Др Наташа Драгин, <i>О кулју Свејој Бенедиктја у џравославном свеју</i>	1133
Др Александра Пауновић, <i>Небесници сјолују (џисмом)</i>	1138
Др Жанета Ђукић Перишић, <i>Библиојтека као лек</i>	1141
Мср Маријана Јелисавчић Карановић, <i>Рецејцијски џривлачни жи- воји и џрикљученија</i>	1144
Мср Маша Петровић, <i>Калецдоској родној, жанровској и ињјерјек- сјуалној чијања Кафке</i>	1147
Др Кристијан Олах, <i>Несајориво кандило</i>	1150
Др Ана Козић, <i>Ојкривање џесничкој универзума</i>	1158
Др Часлав Николић, <i>Релијозносј у џоезији Новице Тагића</i>	1162
Именски каталог	1167
Упутство за припрему рукописа за штампу	1189
Contents	1195

загледан у прошлост, у „традицију и предање“, и на крају у „самог човека“ (277), из чије културолошке перспективе изнова изграђује „романтичарску визију света“ (276).

Зборник радова *Драгиша Васић: Век црвених мајли*, на основу свега претходно реченог и, наравно, свега значајно а ненамерно изостављеног, у свему је испунио своју заветну чашу искупљења према писцу који је својим књижевним делом, нарочито неколиким приповеткама, досегао сам врх српског и европског модернизма, односно авангарде. У питању је зборник чији радови својим зрелим научним доприносом, методолошким приступима и разгранатом лепезом херменеутичких сазнања додатно учвршћују позицију Драгише Васића у историји српске књижевности, али и позивају на нова, радознала и сазнајно плодотворна читања његовог уметничког и публицистичког дела. Тако је историјска правда према писцу чији земни остаци почивају на непознатом месту делимично исправљена, захваљујући, између осталог, и труду уредника и аутора овог зборника, а који симболички представљају прегршт земног праха неопходну за заслужени и смирили починак једног деценијама намерно заборављеног дела, отргнутог из загрљаја културе којој припада и коју је, докле је њеног трајања, у истој мери и задужило.

Др Кристијан Олах

Институт за књижевност и уметност, Београд
kristijanolah84@hotmail.com

UDC 821.163.41-14.09 Рора V.(049.32)
Примљен: 30. јула 2024.
Прихваћен: августа 2024.

ОТКРИВАЊЕ ПЕСНИЧКОГ УНИВЕРЗУМА

(*Поеџски светови Васка Поје*. Јован Делић (ур).
Нови Сад: Матица српска, 2024)

Зборник радова *Поеџски светови Васка Поје* проистекао је из саопштења са истоименог научног скупа одржаног 18. новембра 2022. године поводом стогодишњице Попиног рођења, под уредничким пером проф. др Јована Делића, дописног члана САНУ. У издању Матице српске, где је скуп и одржан, овај зборник садржи драгоцене радове двадесет и четири научника (историчара и теоретичара књижевности, књижевних критичара, лингвиста итд.), у којима се са различитих аспеката сагледава поезика Васка Поје, песника који је већ задобио статус класика српске књижевности. Текстови у зборнику су распоређени у три целине. У првој целини налазе се радови проф. др Љиљане Пешикан Љуштановић, др Марије Слободе, др Ксеније Миловановић, проф. др Снежане Милосављевић Милић, проф. др Сање Париповић Крчмар, др Јане Алексић, проф. др Александра Милановића, др Ранка Поповића, проф. др Бојане Стојановић Пантовић, др Радоја Фемића и проф. др Горана Радоњића. Ова целина усмерена је ка осветљавању аутопоетичких и метапоетичких елемената Попиног стваралаштва како у есејистичким записима, тако и у самој поезији, или пак кроз његов антологичарски ангажман. Радови у другој целини баве се осветљавањем и тумачењем појединачних песничких збирки или циклуса – ту су радови које потписују др Марија Јефтимјевић Михајловић, проф. др Јован Делић, Марко Паовица, проф. др Бранко Вранеш, проф. др Слободан Владушић и др Владан Бајчета. Трећа целина са студијама др Весне Цидилко,

проф. др Александре Попин, проф. др Мине Ђурић, др Светлана Милашиновић, доц. др Јелене Марићевић Балаћ, мср Растка Лончара и мср Милене Кулић посвећена је разматрању интертекстуалних веза и дијалога у Попиној поезији, као и вантекстуалних повезаности са другим писцима, песницима, преводиоцима, при чему се пажња посвећује културно-историјском контексту и рецепцији Попиног дела у српској и иностраним културама. На почетку зборника налазе се три песме академика Матије Бећковића посвећене Попи, након чега следи уреднички текст Јована Делића, у којем се истиче Попина превратничка улога у српској поезији.

Прва целина отпочиње са три студије посвећене Попином антологичарском раду, који је уско повезан са његовим поетичким начелима. Љиљана Пешикан Љуштановић у раду *Васко Поја као антологичар народне књижевности* тумачи две Попине антологије: *Од златна јабука* и *Поноћно сунце* са аспекта народне књижевности. Ауторка истраживачки фокус усмерава ка Попином специфичном виђењу народне књижевности, превасходно лирике, али и „једноставних облика“, приповедака и предања, да би се при крају рада размотрила и комплементарност Попине антологије *Од златна јабука* и *Антологије лирске народне поезије* Миодрага Павловића. Рад Марије Слободе, *Сан и – њесма: о Поноћном сунцу Васка Поје* посвећен је антологији *Поноћно сунце: зборник њесничких сновиђења*. Ауторка полази од тумачења структуре и композиционог принципа књиге како би дошла до осветљавања дубинских веза између сновиђења и стварања. Попин песнички зборник чита се и тумачи као књига о стварању и пореклу песничке инспирације. Ксенија Миловановић у раду *Зборник средњовековне српске поезије Васка Поје у контексту антологичарског рада 50-их и 60-их година XX века* наставља са тумачењем Попиног антологичарског ангажмана, овај пут у контексту средњовековне традиције, тако да се у фокусу налази антологија *Јујро мислено, зборник средњовековне српске поезије*, при чему ауторка разматра и културноисторијске околности настанка овог дела. Будући да је зборник објављен након песникове смрти, и на основу рукописа који је Попа својевремено предао Александру Петрову, ауторка на основу других Попиних антологија разматра структуру, композиционе принципе, приређивачка начела и поступке. Снежана Милосављевић Милић у тексту *Тајна њесме – мейн-џоеићки записи Васка Поје* истражује Попине *Записе о њеснићеву*. Ауторка истиче поетичку рефлексију као тежиште ових есејистичких остварења, кратку форму и поступак уланчавања, уз апелативну структуру и поетизацију самог израза. *Ауто-џоеићки записи Васка Поје* представљају тему рада Сање Ј. Париповић Крчмар. Аутопоетичке ставове ауторка разматра у Попиним записима о песништву, као и кроз песников однос према Лази Костићу и Момчилу Настасијевићу, видљив у Попиним антологичарским изборима. Однос између уметника и стварности, песника, песме и читаоца, па чак и сувишност песничких исказа о сопственој поезији постаје предмет разматрања у Попиним записима кроз чије тумачење се иде ка конструисању песникове експлицитне поетике. Попине песничке књиге *Успавана земља* и *Вучја со* налазе се у фокусу рада Јане Алексић, *Српски културни образац у поезији Васка Поје*. У наведеним збиркама ауторка прати обликовање српског културног простора и два српска утемељујућа завета (светосавског и косовског) којима се придружује и „завет хромог вука“, при чему се културни образац објашњава као „поетско-симболички сажетак главних идентитетских својстава једне историјске заједнице“ (Алексић 2024: 109). Језичко-стилским аспектима Попине поезије бавио се Александар Милановић у раду *Појине њесничке кованце као „леје речи“*. Највећи број кованца присутан је, како аутор истиче, у збирци *Успавана земља* и у песмама из заоставштине, док се Попин модел креирања кованца ослања на постојеће творбене modele у српском језику, уз употребу лексема из народног и из црквенословенског језика. Ранко Поповић у раду *Језичке и симбо-*

посебна пажња посвећује тумачењу песама *Земаљско сазвежђе* из збирке *Живо месо* и *Песничко вече за тасћербајџијере* из збирке *Рез*. Рад *Шта се крије у „Малој кућији“*? Владана Бајчете посвећен је анализи наведеног Попиног циклуса, при чему се пажња посвећује хуморним елементима. Тумачећи песме овог циклуса, уз осврт на дугу традицију проучавања Попиног дела, аутор истиче велику уметничку вредност и лепоту Попиног песништва.

Трећа целина зборника отпочиње радом Весне Цидилко, *Карл Дедечијус и Васко Поја: једно евројско пријатељство* у којем ауторка прати књижевну везу и пријатељство између Попе и преводиоца његовог дела на немачки језик, Карла Дедечијуса. У првом делу рада представља се богата књижевна и преводилачка делатност Карла Дедечијуса уз кратку биографију, да би се у другом делу фокус усмерио ка Дедечијусовом преводу Попиних дела и развијању њиховог пријатељства, чиме се, како ауторка истиче, постављају темељи за даља истраживања европске рецепције Попине поезије. Рад *Васко Поја и Франсис Понж: жреци „малих сивари“* који потписује Александра Попин компаративно сагледава песме Ф. Понжа из књиге *На сиврани сам сивари* и Попине циклусе *Сивасак* и *Прегели*. У раду се указује на формалне сличности (окретање ка митским обрасцима, употреба загонетки итд.) између два песника, при чему се њихове поетике сагледавају и у контексту реизма. Мина Ђурић у раду *Влада Урошевић као преводилац и шумач Попине поезије* анализира превод Попине поезије на македонски језик из пера академика Владе Урошевића, при чему ауторка даје осврт и на рецепцијски оквир. Драгоценост овог рада чине и одломци из преписке коју је ауторка водила са академиком Владом Урошевићем током 2022. године, а посебна пажња посвећена је и разматрању књижевног дијалога са Попом у Урошевићевом стваралаштву. Светлана Милашиновић у раду *Национално и космополијско у поезији Расџка Пејровића и Васка Поје* компаративно тумачи поему Вук Р. Петровића и Попину збирку *Вучја со*, преко репрезентативних мотива из словенске митологије и српског фолклора. У раду се даје значајан допринос тумачењу ових дела и интерпретацији песништва изабраних аутора у контексту културе памћења и очувања традиције. Јелена Марићевић Балаћ у раду *Васко Поја и Збињев Херберт* компаративно сагледава песме из *Сиварије предмеша* и *Коре* и циклуса *Мала кућија*, при чему се прати „стваралачки дијалог“ између два писца. Осим тога, ауторка успоставља везе између Господина Когита, лирског јунака Хербертовог песништва и Попиног Хромог вука односно Светог Саве, при чему се и песме из Попиног циклуса *Ходочашће* пореде са Хербертовим *Сиварим мајсирима*, чиме се пружа значајан допринос у сагледавању Попине поезије у контексту европског песништва. Рад Растка Лончара *Васко Поја у контексту песништва НОБ-а* тумачи Попину књигу *Кућа насред друма* у аспекту песама које тематизују народноослободилачку борбу. Тумачећи песме ове Попине књиге аутор указује на њихову уланчаност и прстенасту структуру, која је у складу са Попином поетиком. Милена Кулић у раду *Васко Поја између позоришта и филма* тумачи позоришно-филмске елементе у песништву Васка Попе, али и представљање његове поезије на филму или позоришту, чиме се указује на могућност и благодет интердисциплинарних приступа у тумачењу Попиног стваралаштва. На крају зборника налази се текст уредника проф. др Јована Делића: *Иривоси „ијара“* који представља уводну реч пред представу *Нејочин њоље: Ире Васка Поје*, изведену пред учесницима научног скупа, чиме се на уметнички начин посведочило о интермедиијалности Попиног песничког израза.

Поетски светови Васка Поје нуде свеобухватан поглед на Попино књижевно стваралаштво. Овај зборник постаје незаобилазна литература за тумачење Попиног песничког универзума, као и за разумевање целовитости и комплексности његове поетике. Осим тога, зборник указује на значај антологичарског рада Васка

Попе у контексту (ауто)поетичких разматрања, уз мапирање и културноисторијског, па и политичког контекста Попиног стваралаштва, те разматра и рецепцију Попиног дела у српској и иностраним књижевностима и културама. Настао из скупа одржаног поводом стогодишњице песниковог рођења, у зборнику се аутори радова ослањају на вишедеценијска проучавања Попиног песништва, откривајући нова читања и нове, још увек несагледане, поетске светове, те зборник оставља драгоцене путоказе и за будућа тумачења.

Др Ана Д. Козић
Институт за књижевност и уметност
Београд
anakozic92@gmail.com

UDC 821.163.41-14.09 Tadić N.(049.32)
Примљен: 10. октобра 2024.
Прихваћен: октобра 2024.

РЕЛИГИОЗНОСТ У ПОЕЗИЈИ НОВИЦЕ ТАДИЋА

(Јелена Младеновић. *Од ђаволовој друџа до ѿајној монаха: Карневал и религија у поезији Новице Тадића*. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2022, 325 стр.)

Преводећи истраживање обављено у оквиру своје докторске дисертације у рукопис књиге, Јелена Младеновић, један од најбољих младих тумача српске књижевности, определила се да из корпуса докторског рада о песништву Новице Тадића издвоји, те да модификовано и допуњено, у форми монографске публикације, представи онај план критичког читања у чијем оквиру се Тадићева поезија указује као амбивалентан комплекс – у својој карневалескности и у свом покајном духу. Студија *Од ђаволовој друџа до ѿајној монаха: карневалски и религијски елементи у поезији Новице Тадића* потврђује све врлине које је ауторка у својим досадашњим радовима испољила као тумач књижевности: убедљивост идеја које заснивају разумевање Тадићевог песничког опуса, смисао за прецизно вођену, темељну и целовиту анализу, поузданост, далекосежност и луцидност ставова који закључују читање. Уз то, треба похвалити и сам избор предмета: књига о једном од најизврснијих песника савремене српске књижевности представља двоструки резултат, јер је она изузетан пример тумачења песништва и, као таква, један од оних критичких радова који су недостајали рецепцији Тадићевих стихова.

Рукопис књиге Јелене Младеновић дефинише поступке који су конституисали Тадићев поетски свет, његову карневалескност и гротескност, препознаје перспективе и поетску природу религиозности, те испитује феномене целовитости и кохерентности Тадићевог стваралаштва. Онтологија Тадићеве тамне карневализације откључава се од проналаска осећања и принципа који би се могли означити као карневалски, преко поступака дехијерархизације, мезалијанса, вредновања ликовна као карневалских фигура, поимања смеховног у поезији као карневалског, до просторне, временске и, напоследку, жанровске манифестације карневала. Принципи инверзије и амбиваленције, према ауторки ове књиге, кључни су начини карневалескне организације песничке грађе. Карневал се истовремено уприсутњује и укида, а управо је ова двосмисленост и преокретни карактер поступка темељно

Зборник Матице српске за књижевност и језик излази годишње трипут,
у три свеске, које чине једну књигу.

Редакција 3. св. LXXII књиге Зборника Матице српске за књижевност и језик
закључена је октобра 2024. године.

Штампање је завршено децембра 2024.

Издаје Матица српска, Нови Сад

www.maticasrpska.org.rs
e-mail: zmskj@maticasrpska.org.rs

За издавача:
Проф. др Драћан Сџанић
председник Матице српске

Стручни сарадник: *мср Милена Кулић*

Секретар Уредништва: *др Александра Цолић Јовановић*

Лектор и коректор: *др Маја Сџокин*

Технички уредник: *Вукица Туцаков*

Слова за корице израдио: *Драћан Вишекруна*

Тираж: 300

Компјутерски слог: Владимир Ватић, ГРАФИТ, Петроварадин

Штампање Зборника Матице српске за књижевност и језик помогло је
Министарство културе и информисања Републике Србије
Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

Штампа: Сајнос, Нови Сад

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
80+82(082)

ЗБОРНИК Матице српске за књижевност и језик /
главни и одговорни уредник Јован Делић. – 1953, књ. 1– .
– Нови Сад : Матица српска, 1954– . – 24 cm
Три пута годишње.

ISSN 0543-1220

COBISS.SR-ID 9627138